

Hannu Kippo

Ruvekkaasta! – piäni selevitys käläviläisittäin

Vaikka paperissani onkin päällekirjoituksena eli otsikkona "ruvekkaasta", en silti aio kertoa teille ruvekkaasta, rupikasvoisesta tai muuten rupisesta miehestä tai naisesta; "rupisesta kurpasta", niinkö on tapana sanua. Täsä tapauksesa tuo sana "ruvekkaasta" on nimittäin teonsana eli hienosti sanottuna verbi.

Tähän se kiriakiäli sitte loppuuki ja siirrymä äitinkiälhen, käläviän murtheeshen. Sitä, nimittäin tuata "ruvekkaasta" -sanaa käytethin lapsuuesani usiasti. Muutenki muistini päällä pyärii, että kaasta ja käästä-loppuset ilimasut oli kuranttia (on kaupallinen sana) eli kelevollista ja rohkikäytettyä tavaraa Mäkipellosa. Ainaki siinä pääsä talua, johon menthin "takapuolen kautta sisälle", niinkö Tummu asian ilimasis.

Ruvekkaasta nousehan ylös tai ruvekkaasta ny konttihin kepurallenna. Ne on kaks täysin vastakkaista komentua ja joskus tuntu, että kaks yhtä vastahakosta käskyä. Ylösnouseminen ei tarkottanu vain pääsiäisaamun kehotusta. Se oli ylheensä joka-aamunen. Joskus tuara pruukas huutaa: "hoorttema lotter, lotter lei", jos ei tummun "kaasta tai käästä" -komennot ja myähemmin luuavvarrella kathon hakkaamiset auttanheet. - Selevennykseks on sanottava, että luuavvartta käytethin, että vinttikamarisa olevat nukkunheerrukoukset saathin ylös tai oikiammin vintintrappusia pitkin alas.

"Ruvekkaasta ny lähtehän lehemänviänthin!" En tiäjä oliko tarkotuksena antaa vaikutelma, että tehtävä ei olis nii raskas, ko puhuthin vain yhestä lehemästä, mutta em minä ainakaan kuuna kullan valakiana vain yhtä lehemää ollu viämäsä tai noutamasa. - Jaa mutta olimpa yhen kerran, ko haimma Arpan takasi Rimmen Rauhalta. Sillon sitä talutimma ens Housuhaaran kejojle ja sitte Hopiokallion reunaa pitkin kinttupolulle ja siittä Lanttimäen alle ja Urhon saunan ejustan kautta Alitiälle ja siittä omahan navethan. Se riapu sai parreksees tunkion oven viärimmäisen parren, siittä hevosenparren takaa, josa Riaska-hevonen apheita ja kauraas rouskutti.

Sillä Arpalla oli vähä kolokosti tuumenta eli tissiä. Sitä sai peliätä tunnutuksen loppuvaiheesa, että se trampppaa nänniees päälle, ko ne vastas meleken laattiahan - ja vastaski - jos se seiso takajalat floorisa.

Floori ei tarkottanu lattiaa, vaikka englantia sujuvasti ymmärtävät nii luuliski. Floori oli se paikka, mihin lehemän takapästä ylimääräsenä tullu tavara keräänty. Siittä se luathin talikolla tunkiolle. Ja juaksevamman nestheen olis pitäny mennä virssakaivhon. Olis pitäny nii, mutta tuara ja vänkärinä ollu Olavi oli kuvitelheet, että kusi juaksee ylöspäin ainaki kappalheen matkaa. Mutta eipä juassu ja nii se piti usiasti roiskia kuuppalapiolla tunkionovesta tunkionkroophin.

No nii, lähtekäästä ny lehemänviänthin. Ennen meilloli navetan takana mehtäveräjä. Sen kiinnipanemisesa oli vishiin ollu joskus ongelmia, ko siittä aina kysythin: Muistikko pistää mehtäveräjän kiinni? Josaki vaiheesa se veräjä siittä sitte häipy. - Eipä ollu enää sitäkään ristiä, että se olis jääny auki. Mutta lehemät viäthin mehtän kautta, vain joskus harvoin minun kotona ollesa hevostiän kautta. Viäntipaikkoja oli monia. Millon ne piti ajaa Heikkiniämenkethon, millon Järviiniithun, millon Katihänthän tai Äyrhäälle. Joskus aina Ruakakivhenki, mutta siälä net tahto ehtyä, vaikka oli kuinka hyvä äpäristö.

Äpäristö on heinäntevoon jälkhen kasvava uusi heinä samalle kesälle. En tiäjä kärmheitäkö lehemät siälä Ruakakivesä pelekäsivät. Ruakakivi oli kaikkein inhottavin paikka olla ainaki heinätoisä. Paarmat ja hyttöset hätyytti ja kuuma oli, ko oli niinsanotusti seisova ilima. Paikkahan on niikö kattilanpohoja. Heinän seasaki oli semmosta kummallista leviälehtistä, niikö sualaheinää, mutta siinä oli piikkiset lehenreunat.

Semmonenko putos seivästäisä palihaalle hikimäriälle seliälle, niin tuntu niikö olis kylmä kärmes tullu selekhän. Hyi olokhon! Viäläki menee kylymät värheet!

”Lähtekäästä ny töyttäähän”, prukas tummu sanua. Se ei tarkottannu sitä, että ruvettais leikkihin kukkulan kuningasta ja ruvettais töyttihin toisia alas jonku penkerheen päältä. Töyttäähän lähteminen tarkotti, että alethin siirtähän ”Porkolan lötkyä” toisen ethen. Porkolan lötkyhän oli taas varmasti jokahisen suurin unelma. Porkola oli käläviäläinen kenkätehas, joka palio myöhemmin teki Jokke-nimellä erilaisia ronttosia eli kenkiä. Nua Porkolan lötkyt oli semmosia läskipohojasia jonkulaisia lenkkikenkien ejeltäjiä. Net oli vähä niikö Villen Hiliman lättäpiaksut. Tosi rumia ja kauhioita. Niisä muummuassa kengänpaulojen reijät prukas aina ruastua.

Ko sanoin, että nua lötkyt oli joka sikiän unelma, niin tarkotin sillä sitä, että unelmana oli, - ettei ainakaan Porkolan lötkyjä! Jos menthin uusia kenkiä ostahan. Kuiteski net aika monesti hankithin. Net eivät vishiin olheet niin kovin tyyrhiitä. Talosa oli usiampi sikiä ja jokahisella oli kaks jalakaa kesät talavet ja joka jalakhan piti aina olla kenkää tyyräämäsä.

Sitä en oikein muista, kulukiko jokku kenkunat perintönä. Taisi olla nii jalakavaa väkiä, että kengät kerkes kulua lophun yhen sikiän jalasa. Paitsi monot. Net oli suunniteltu niin liukhaiks, että niitten pohjojat ei kulunnu, mutta tollonkoppia ja siipiräpäkkää net jalasa menthin talaviliukhailla.

Joskus, jos piti lähtiä töyttäähän aivan outhon paikhan, mitä ny kyllä erittäin harvoin sattu, niin sillon saatto saaja tummulta hyvät matkaohojheet. Minäki olin yhtenä vuanna Oulusa Raukin eli reservin aliupseerikoulun suunnistusmestari. Vasta ny, ko viiskymmentä vuatta on painunnu muistojen taa jo vuasia sitte, alan ymmärtähän, että tua suunnistustaito johtuu siittä, että tummu on ollu hyvä valamentaja.

Eeshäthiiks se rupes antahan mulle jo kolomen viikon ikäsenä douppinkia: poikinheenmaitua. Nykysin Helssinkisä kahtovat vähä pitkhän, jos oon jonku kaas kaffilla josaki fiinimmäsä paikasa ja kysyn, että pistääkö se kaffiinsa poikinheenmaitua. On ollu mukava seurata niitten ihmisten ilimheitä. Net kyllä kahtoo niikö lehemä uutta ämpäriä! – Semmosta ryssäläistä sinkkiämpäriä, josta valo klimastaa.

Nii, mutta se tummun douppinki ei rajottunnu vain poikinheenmaithon. Siinä oli tärkeänä osana pökkyräpaisti, uunhinpaiskatut- ja säikähysperunat ja kuphinkastaa, nostinpannukakku ja myähemmäsä vaiheesa hirvensarvisualalla päämaiosta nostatetut krenikat. Krenikka on eri asia, ko prenikka, joita ihtenäisyyspäivänä saa rinthaas ne, jotka ei oo irvileukoja.

Sen krenikkaresehtin se haki Ingalsuan Allilta, ko oli siälä joskus niitä maistannu sejjäläkhin ko Pörskän Tyttö oli poikinnu. Ja päässy roskistaas.

Joskus tuaraki osallistu tuahon douppinkhin tekemällä ihte tehyllä halstarilla tai vain praastakan päällä kakluunipesäsä pöklinkäisiä. Net oli päinees hiillostalla halstrattuja sualakaloja. Tuara oli ihte syänny joskus Sofia-tummun tekemää ihtevaltikasta, jota nyt sanothan josaki päin punaseks heraks eli juhannuskeitoks. Sitä se usiasti muisteli.

Mutta ei pelekällä douppinkilla mestaruutta saatu. Tärkeänä osana oli karttavalamennus. Ja annampa teille tämän päivän äiteille, tummuille ja tuarille nyt ilimaseks näytheet, miten Elli-tummu anto suunnistusvalamennusta. Jos se anto vaikka meno-ohojheet johonki ihan viarhaase talohon, nii se saatto tapahtua näin:

"No, ko lähet siitä Koimäen tiähaarasta menemhän Hakunille päin, nii siinä hetikkohta on iso kivi tiän vasemmalla puolella. Sitä ennen on oikialla puolella Heikkilän Marttin ja Kainon punanen jyrkkäkatonen talo, se josa Lyytiki eläisääs asu. Siinä on heti eteisestä vintintrappuset vintille. Ja siälä vintillä on orsi, jota kannattaa varua, ettei lyä siihen päätääs. - Nii se ei oo se talo.

Mutta siitä ison kiven ohi, joka on siinä Simon Airin talon pääsä jatkethan vielä etenpäin ja tiä tekee semmosen mutkan, niin siinä kohta mutkan takana on se Järvej Jalamarin ja Sylvin talo. Seki on semmonen punanen ja jyrkkäkatonen, kuistisa on palio valakosta ja nurkkalauat on valakoset. Talon takana on mariapuskia ja siälä takana oikianpuolheisen ikkunan alla on semmonen kränkky. Siinä talosa ei lähe trappusia vintille. Mutta tuvaasa on pöyän jalakojen viäresä kellarin luukku. Se on kyllä siälä matun alla piilosa, ettei sitä näjy ja kamarisa on peltinen hopioprompsattu kakluuni, jonka peltivvarresta roikkuu kullattu kettinki. - Nii se ei oo sekään talo.

No viimen sitte päästhin Saaren Synnylle asti, jolta haethin ne sen ompelemat housut. Niinkö osa teistä tiätää, niin ennen Synnyyn talua oli vielä monta talua ja kiviä, Järven Ahtua, Iitaa, Hilimaa ja Suakon Senijaa, joka pruukas käyä Sofia-tummua hiaromasa. Oli Syväjärven Aimo, se piirisihteeri Harju, mutta soli siälä Maunumäen tiän varresa, aivan toisella puolen Käläviää.

Nii, että on heleppo arvata että 5-6 rastin hakeminen umpimehtästä ja upottavan suan takaa 50 kilometrin pääsä lähimmästä tutusta paikasta pimiäsä ei ollu urakka eikä mikään sillon armeijasa. Puhumattakaan, ko jou'uin Hampurisa 2,8 milioonan ihmisen tai Piatarisa noin viien milioonan ihmisen kaupunkisa hakehan jotaki tiättyä osotetta. - Kävin vain vanhasta muistista kahtomasa lähtekö vintintrappusia tai porthaalta ulostullesa vasemmalla käjellä kukkapenkkiä, joka oli sisälle mensesä oikialla käjellä. Ja hyvin löysin, jopa kerran sumusa Kaukalovan hihtokeskuksen viärestä Toksovan kirkon, ko eeskertaa sinne menin Palolan Eeron, silloisen lääninrovastin kaas autolla. Annoin myähemmin Eerolle nimen läänin- ja koko Venäjänmaan rovasti. Sillä nimellä pruukasin sille joskus laittaa ulukomailta kortteja. Oli kuulemma huvitanheet vähä postisa.

Siinä Toksovan kirkosa oli kolokosti trappuja, niinkö siinä hihtokeskusesaki. Ei siis heti eeshäthän tullu kartta käjesä hätä käthen eikä kynnärspäähän. Ko oli selevät vaikkei yhtä elävät ohojheet, ko tummulla.

Nii, että met kaikki tummun sikiät saamma olla monista asioista kiitollisia. Saamma kiittää Taivhaan Isää, että meillä on ollu hyvä äiti, joka on tummun kunnianimiä kantannu jo 07.07.1967 alakaen. Pyrkikää samhan, muutki flänttäsorkat ja höppäkööstit.

Jos joku on tänne asti malttannu ällätikun kaas lukia, vois vaikka ottaa seuraavasta neuvosta onkhees: Ruvekkaasta ny ottahan kaffia.

No vielä ottamisesta puheen ollen, muistelen ushein sikiänä oppimaani sanontaa: "Otan piian ko paikalle pääsen. Kamarhin ei sovi kahta vuajetta. Täytyy maata yhesä. Fanni hyphyn, hyphyn Fanni. Hyvä ruuka, lämmin maito ja plätyt."